

Hoe ver zou *jij* gaan om de moordenaar van je dochter in de ogen te kunnen kijken?

■ KEVIN GUILFOILE ■

MOORDENAAR

■ ZONDER ■

GEZICHT

KEVIN GUILFOILE

MOORDENAAR
ZONDER GEZICHT

Voor Mo, die precies voorspelde hoe alles zich zou ontwikkelen

De meningen die voortvloeien uit het karakter van de held en de omstandigheden waarin deze zich bevindt mogen geenszins worden gezien als mijn eigen opvatting; evenmin mag uit de volgende pagina's de conclusie worden getrokken dat het geschrevene is gebaseerd op enige filosofische doctrine.

Mary Shelley, uit de inleiding van *Frankenstein*

DEEL EEN

ANNA IN RUSTE

Davis voelde geen verdriet toen hij keek naar haar bewegingloze voeten die in een onmogelijke hoek naar het dichte weefsel van het antracietkleurige synthetische tapijt leken te wijzen. Verdriet wordt geboren. Verdriet groeit. Verdriet gaat voorbij. Wanhoop daarentegen slaat plotseling toe en verandert als door een gistingsproces in een depressie. En hoewel de depressie nog een paar maanden zou uitblijven voelde hij nu al een zekere distantie. Zijn leven, zijn vrouw, zijn praktijk, zijn nieuwe huis bij de golfbaan en zijn tweede huis bij het meer; het leek allemaal onbeduidend. Het was alsof hij alles – zijn dierbaren en de dingen die hij bezat – voor zijn ogen zag afbranden en het tamelijk emotioneel onderdrukt.

Het ongenaakbare tl-licht scheen zo fel dat Davis nergens een schaduw kon ontwaren. Van binnen leek het alsof de grote ramen zwartgeverfd waren en van buiten, voorbij de politiewagens, de zwartgerande sneeuwbanken en het gele afzetlint, zag de winkel er wit en naakt uit, als de avondopname van een bouwwerk van Mies van der Rohe. Er liepen agenten rond op de winkelvloer, maar Davis ving slechts flarden op van hun gefluister: *‘Wat doet die man op de plaats delict, straks maakt hij een puinhoop van het bewijsmateriaal...’* De agent die vlak bij Davis stond heette Ortega en was ooit een patiënt van hem geweest. Ortega had hem deze avond binnengelaten door de achteringang. Hij had hem via het magazijn naar het vierkante kassa-eiland gebracht waar hij nu stond. Een rechercheur gaf Ortega de volle laag omdat hij Davis had binnengelaten. De voeten van Anna werden afwisselend scherp en onscherp, maar Davis kon zijn ogen er niet vanafhouden. Het leek alsof ze waren gemaakt van geelbruin plastic, stijf genoeg om te kunnen zijn afgebroken van één van de met rib-

truien omhangen paspoppen die tegen de muur stonden. Hij moest denken aan het levenloze zaad van Ortega en aan de dag waarop hij, dokter Davis Moore, de agent en diens aantrekkelijke vrouw van het slechte nieuws op de hoogte had gebracht. Ze waren allebei katholiek, herinnerde hij zich, en gekant tegen in vitro. Ze moesten niets hebben van het anonieme DNA en al die extra embryo's, het gebruikelijk bijproduct van zijn werk. Hij vroeg zich af of ze een kind hadden geadopteerd, of de agent inmiddels vader was en of hij zich realiseerde dat het gevoel dat Davis nu had nooit meer zou verdwijnen.

Hij liep terug, zonder colbert, naar het donker en de sneeuw. Een andere agent bracht hem weg met de auto, naar het in prairiestijl opgetrokken huis aan Stone Avenue, waar Anna's moeder Jackie in de troostende omarming van hun burens aan het snikken was. Hij zou haar iets voorschrijven, een fles Macallan, en hopen dat ze een verdoofde, droomloze nacht konden doormaken. De eerste ochtend zou de ergste zijn, als hij wakker werd en alles was vergeten en hij zich dan, in het daglicht, herinnerde dat zijn enige kind dood was.

ANNA ZESTIEN JAAR

- / -

Deze vrouwen waren ouder dan zijn echtgenote. Wanhopiger misschien, dacht Terry. Ze waren ongeveer van zijn leeftijd, achter in de dertig en dat gaf hem een ongemakkelijk gevoel. Tegenover mannen had hij er nooit moeite mee met de leeftijd van Martha te koop te lopen. Hij hield ervan met haar te pronken door haar hand vast te houden, haar te knuffelen of in een restaurant naast haar in plaats van tegenover haar aan tafel te gaan zitten. Hij was ervan overtuigd dat hij kon stoppen met drinken of met het roken van joints, wat hij ook van plan was te doen na de geboorte van het kind. In ieder geval met de joints, als het kind er ooit zou komen. Maar er ging niets boven het opwekken van jaloezie bij andere mannen en het feit dat hij getrouwd was met de jonge, slimme en sexy Martha kon andere mannen groen en geel doen uitslaan van afgunst. Van die verslaving zou hij nooit van de ene op de andere dag afscheid kunnen nemen.

De andere vrouwen wierpen steelse blikken naar Martha, die verdiept was in de *Newsweek* van een maand geleden. Ongetwijfeld vroegen ze zich af wat zo'n jonge vrouw hier deed. Uit hun gerimpelde ooghoeken was zowel afgunst als medelijden af te lezen, als ze haar even bespieden en vervolgens snel hun blik weer afwendden. Hun echtgenoten hadden haar ook in de gaten, wist Terry. Hun eerste blik inventariseerde de omvang van haar borsten. De tweede nam haar totale gestalte op. De derde duurde lang genoeg om een inschatting te kunnen maken van haar leeftijd, haar gewicht, haar welvingen en haar gezicht; gegevens die vervolgens zouden worden vergeleken met de specificaties van hun eigen vrouwen.

Martha Finn was zich niet bewust van de seksuele energie die haar echtgenoot in de ruimte meende waar te nemen. Ze was gespannen, maar haar nervositeit had niets te maken met jaloezie, fantasie of wellust. Haar eicellen en eierstokken functioneerden behoorlijk, wat niet gold voor veel van de overige aanwezige vrouwen. En in tegenstelling tot veel van de aanwezige mannen beschikte Terry over ruim voldoende springlevend sperma, wat waarschijnlijk de reden was waarom hij zo zelfingenomen zat te grijnzen, bedacht Martha terwijl een zenuwtrekje haar onberispelijke gelaat even ontsierde.

Een verpleegkundige bracht hen van de witte leren wachtkamerstoelen langs diverse onderzoeksruimtes naar de kamer van dokter Moore. Niets in het strakke, schone vertrek met de glanzende ramen, het stijlvolle bureau en de dure leren bank deed denken aan een ziekenhuis. Davis kon erin doorgaan voor een willekeurige, goedbetaalde professional. Er lag een – bewust gecreëerde – wereld van verschil tussen de kale, eentonige sfeer van de wachtkamer en de mahoniehouten warmte van de werkruimte van dokter Moore.

‘Het is nog wel een beetje onwennig,’ zei Terry Finn, terwijl hij probeerde zijn onzekerheid te maskeren met een half gelukke grijns. Martha raakte zijn knie aan.

Op zijn werk was Terry eraan gewend de gangmaker te zijn, maar dokter Moore – lang en slank, met een prominente borstkas en een volle bruine haardos (de kop van een politicus, dacht Terry) – was een indrukwekkende persoonlijkheid. Onder zijn witte doktersjas droeg hij een duur katoenen hemd met een rode, zijden stropdas. Zijn donkere stem wekte vertrouwen en zijn arm- en handgebaren versterkten de autoriteit die hij uitstraalde. Zijn bureau zag er opgeruimd uit, wat de indruk gaf dat hij de gewoonte had problemen die zich aandienen onmiddellijk op te lossen, inclusief het bijbehorende papierwerk. Hij was bovendien een plaatselijke beroemdheid: het weekblad *Chicago* had hem een van de ‘superdokters’ van de stad genoemd en in een bijschrift onder zijn foto vermeld dat hij gold als een van ’s lands meest vooraanstaande deskundigen op het gebied van klonen en de ethiek van het klonen.

‘Er zijn echtparen die twijfels hebben over de procedure,’ zei Davis. ‘Sommigen hebben morele vragen die de wetenschap niet kan beantwoorden. En natuurlijk komen er nogal wat bezwaren uit de hoek van de georganiseerde religie. Gaat u naar de kerk?’

‘Met Kerstmis,’ antwoordde Martha terwijl ze rood aanliep.

‘Voor wat het waard is, ikzelf geloof in God, en ik heb geen problemen met het wetenschappelijke werk dat we hier doen,’ zei Davis. ‘Een ziel kunnen we natuurlijk niet klonen, dat zult u begrijpen. Om u de waarheid te zeggen heb ik ontdekt dat sommige gelovige mensen minder moeite hebben met klonen dan met conventionele in vitro, met sperma en eicellen.’ Hij had dit soort voorgesprekken al talloze malen gevoerd en kon de vragen, en zelfs de volgorde waarin ze werden gesteld, doorgaans voorspellen. Hij hoorde ze zelfs nauwelijks meer, maar wist feilloos wanneer welk antwoord moest worden geproduceerd.

‘Het is tegenwoordig niet meer nodig dat er veel embryo’s worden gemaakt, heb ik gehoord,’ zei Martha.

‘Dat klopt. Vaak hebben we er aan één al genoeg.’

‘Ik weet dat er ook juridische kanten aan zitten,’ zei ze. ‘Ik heb wat research gedaan op internet. Ik heb dingen gelezen. Net genoeg om te beseffen hoe weinig ik er eigenlijk van weet.’ Ze giechelde en toen ze glimlachte viel het Davis op hoe ze daardoor veranderde, alsof haar serieuze gelaatsuitdrukking een masker was en haar glimlach een onthulling. ‘Ik weet dat een paar dokters aan de oostkust in de problemen zijn geraakt het afgelopen jaar.’

‘We zijn verplicht ons te houden aan strikte richtlijnen – wetten en regels – en als we dat niet doen staan daar zware sancties op. We kunnen worden geschorst of zelfs in de gevangenis terechtkomen. Zo moet de donor bijvoorbeeld overleden zijn. Om te voorkomen dat je kind zijn dubbelganger tegenkomt in de supermarkt.’ Terry en Davis lachten.

Martha zei: ‘Het komt me ongelofelijk voor, nou ja, het hele proces lijkt me nog steeds zo ongelofelijk... verbazingwekkend dat je iemand die al dood is kan klonen.’

‘DNA is minder kwetsbaar dan we ooit dachten. We hebben heel geraffineerde methoden ontwikkeld om het te bewaren, maar die zijn eigenlijk helemaal niet nodig,’ antwoordde Davis. ‘Met de huidige technologie kunnen we bruikbaar DNA halen uit weefsel dat al heel lang dood is. Maar zodra een individu is gekloond wordt zijn overgebleven DNA vernietigd. We maken nooit meer dan één kloon van iemand. Jullie kind zou de enige zijn met zijn specifieke geneti-

sche eigenschappen. Tenzij de procedure resulteert in een tweeling, uiteraard.'

'En wie zijn precies de donoren?' vroeg Martha. Haar stem klonk zelfverzekerder.

'Voornamelijk sperma- en eiceldonoren. Als ze door de molen gaan wordt hun gevraagd of ze na hun overlijden ook hun DNA beschikbaar willen stellen om het te laten klonen. Als ze daarin toestemmen nemen we ook bloed van ze af. Want al lijkt dat misschien vreemd, om te kunnen klonen hebben we aan reproductieve cellen alleen niet genoeg. Ze krijgen dan ongeveer driemaal zoveel betaald. En als het gaat om eiceldonoren kan het wel tien keer zoveel zijn.'

'Vrouwen doneren hun DNA minder vaak,' zei Martha, die zich nog een feit herinnerde dat haar research had opgeleverd. 'Daarom zijn de meeste gekloonde kinderen jongens.'

'Dat is juist. Spermadonatie komt vaker voor dan eiceldonatie en er zijn nog maar heel weinig mensen die alleen hun cellen doneren om ze te laten klonen. De meeste donoren worden op het idee gebracht omdat ze zo nog iets extra's kunnen verdienen, waarvoor ze alleen maar hun mouw hoeven op te stropen, wat bloed hoeven af te geven en ergens een handtekening moeten zetten. Sommige mensen doen het om hun ego te strelen, omdat ze het een prettige gedachte vinden dat hun DNA zal voortleven; vanuit een soort idee van onsterfelijkheid, hoewel dat natuurlijk onzin is. Veel mensen, vooral vrouwen, vinden het idee dat hun genen worden gedupliceerd een beetje eng. Een studiegenoot van me heeft er vorig jaar een artikel over geschreven in de *New England Journal of Medicine*. Ze beweerde dat er een relatie was tussen dit verschijnsel en het vrouwelijke zelfbeeld. Ik heb daar geen uitgesproken mening over, maar wie weet? En er zijn ook dingen die je wilt vermijden. Er zijn regels. We willen niet dat mensen zonder hun toestemming worden gekloond. Volgens de wet en de beginselen van de ethiek kunnen we niet zomaar afgeknipte nagels uit vuilnisbakken gaan halen en daarmee mensen klonen zonder dat ze zich daarvan bewust zijn. En zoals u waarschijnlijk weet zijn er gedurende de afgelopen vijf jaar verschillende wetten door het Congres aangenomen die te maken hebben met de privacy. Het is zelfs illegaal om gegevens over iemands DNA te bewaren tenzij hij of zij is aangeklaagd wegens een ernstig misdrijf.'

‘En hoe gaat de implantatie in zijn werk?’ vroeg Martha. Mannen maken zich nooit druk om implantatie, dacht Davis, die denken alleen maar aan hoe je aan het DNA komt.

‘Als we eenmaal zover zijn dan nemen we een van uw eicellen. Daar halen we de kern uit, zodat alleen het omhulsel overblijft. Dan voegen we daar de celkern van de donor aan toe, meestal DNA uit een wit bloedlichaampje, en dat stimuleren we dan zich te gedragen alsof het een eikel is die op normale wijze is bevrucht. Daarna is de implementatie vergelijkbaar met het in-vitro-protocol.’

‘Ik heb begrepen dat er meer aanvragers zijn dan donoren.’ Om de een of andere reden probeerde Martha het minuscule gekreukelde notitieblaadje waarop ze haar vragen had geschreven te verbergen. ‘Als we besluiten op de wachtlijst te gaan staan, hoe lang duurt het dan voordat er DNA voor ons beschikbaar is?’

‘Sommige mensen moeten drie of vier jaar wachten, maar het is niet uitsluitend zo dat wie het eerst komt, het eerst maalt. Martha, had jij tijdens het intakegesprek niet aangegeven dat de ziekte van Huntington bij jou in de familie voorkomt?’

De vraag was onbeleefd geweest als hij niet zou zijn gesteld door een arts. ‘Ja,’ antwoordde ze. ‘Ik heb mezelf laten testen. Ik ben drager.’

‘Dat betekent dat je een voorrangskandidaat bent. Je zou meteen boven aan de lijst staan. Ieder kind dat je zou krijgen via de normale conceptie, via kunstmatige inseminatie of via de in-vitro-methode, zou een buitensporig hoog risico lopen de ziekte van Huntington te krijgen. Dat zijn immers allemaal methoden waarbij je eigen genetische materiaal wordt gebruikt. Maar het gekloonde embryo dat je krijgt wordt vooraf gescreend op alle bekende erfelijke ziekten, dus op die manier kun je een kind krijgen zonder het risico dat er een aanleg voor een bepaalde ziekte wordt overgedragen. Het komt er eigenlijk op neer dat je een kind adopteert in de embryonale fase. En al is het dan technisch gesproken niet jouw natuurlijke kind, het is ook niet het natuurlijke kind van iemand anders. Als je het zo bekijkt kun je denk ik zeggen dat in-vitro-klonen beter is dan andere technieken. Er zijn nauwelijks onzekerheden in de wetgeving rond het klonen. Je hoeft je geen zorgen te maken dat de natuurlijke moeder of vader op een gegeven moment op de stoep staat en zijn rechten komt opeisen.’

‘Maar hoe zit het dan met de ouders van de donor?’ vroeg Terry.

Een goede en tegelijkertijd onthullende vraag, dacht Davis. Hij is meer geïnteresseerd in de mogelijke juridische risico's dan in de procedure zelf. 'Nou, als die nog leven dan is de kloon juridisch noch vanuit ethisch gezichtspunt hun natuurlijke nageslacht. Hij zal een ander mens zijn, hij zal andere voorkeuren hebben en een hekel hebben aan andere dingen. Hij zal een eigen persoonlijkheid hebben. Een eigen ziel, als je in zulke dingen gelooft. En zoals ik al heb gezegd, geloof ik daar zelf in.'

'U zei "hij"?' Martha kneep haar ogen dicht, alsof ze zich voorbereidde op slecht nieuws. 'Bedoelt u dat het geen meisje kan worden?'

Davis haalde diep adem. Alleen het afgelopen jaar had zijn antwoord op die vraag al drie keer geleid tot een tirade over eugenetica door verontwaardigde aspirant-ouders die niet wisten waarover ze het hadden. En hij was er tamelijk zeker van dat er in minstens één van die gevallen sprake was geweest van een opzetje. Dat echtpaar was nog diezelfde avond op de plaatselijke nieuwszender verschenen om te laten weten hoe diep ze waren geschokt door wat hun tijdens het bezoek aan de 'kloonkliniek' was overkomen.

Hij zei: 'Het liefste zouden we willen dat de kans om een jongen of een meisje te krijgen hetzelfde is als in het normale leven, met iets meer kans, zo'n éénenvijftig procent, op een meisje. Maar door de samenstelling van het huidige donorbestand is het waarschijnlijker dat het een jongen wordt. Met inachtneming van die beperking heeft het Congres overigens wel bepaald dat het op toeval moet berusten. Maar we hebben wel enige keuzemogelijkheden. Ik mag u niet al te veel informatie geven over de donor, maar we proberen er wel op te letten dat er uiterlijke kenmerken zijn die enigszins overeenkomen. Als jullie allebei blond zijn bijvoorbeeld, doen we ons best een blonde donor te vinden. De meeste mensen die voor deze weg kiezen vinden het niet leuk als er in hun omgeving wordt geroddeld over de herkomst van hun kind.'

De Finns leken onaangedaan door deze opmerking. 'Dat wilde ik ook nog vragen. Hoeveel van deze informatie is eigenlijk openbaar?' vroeg Terry.

'Ja, dat is inderdaad een belangrijk punt,' antwoordde Davis. 'Als ouders van een gekloond kind bent u verplicht hem om de zes maanden door een kinderarts te laten onderzoeken, in ieder geval tot zijn

zestiende. We hebben een uitstekende kinderarts hier in de kliniek, dokter Burton. Ik kan haar van harte aanbevelen maar u kunt ook een ander nemen als u dat prettiger vindt. Maar wie u ook kiest, u moet de kinderarts ervan op de hoogte stellen dat uw kind een kloon is. De kinderarts zal dan regelmatig rapporteren aan onze kliniek. Dat heeft te maken met het wetenschappelijk onderzoek en het dient er ook toe de procedure te bewaken. Dit valt allemaal onder de medische geheimhoudingsplicht. Overigens doen we in deze kliniek diverse andere behandelingen, dus dokter Burton ziet ook andere patiënten en niet alleen maar gekloonde kinderen. Niemand zal vreemd opkijken als ze u in haar wachtkamer zien zitten.'

'En het kind? Moeten we het hem vertellen?' vroeg Martha. 'Of haar?' voegde ze er hoopvol aan toe.

'Dat moet u vanzelfsprekend zelf beslissen. Maar ik denk dat de meeste kinderpsychologen het erover eens zijn dat het het beste is het pas te vertellen als ze in hun tienerjaren zijn. Het is natuurlijk nog wel wat om te verwerken, voor een kind. Hoewel, over vijftien jaar zullen de mensen het waarschijnlijk minder vreemd of nieuw vinden dan nu.' Nadat er een stilte was gevallen keek Davis op de klok, op een rustige manier, zoals het hem zeventien jaar geleden was geleerd op de Universiteit van Minnesota. 'Ik heb zo dadelijk een andere afspraak, maar misschien hebt u nog meer vragen? Daar zal ik u dan graag nog antwoord op geven.'

Ze hadden geen vragen meer. Niet op dat moment. Klonen was nog zó nieuw. Het was al vreemd erover te praten in een comfortabel, ouderwets ingericht vertrek zoals dit, met houten lambrisering, boeken en kaarten aan de muur. Het leek wel een bedenksel van H.G. Wells. Dat was ook precies de bedoeling van Davis. Ze moesten geleidelijk aan het idee wennen. Na verloop van tijd zouden degenen die er niet klaar voor waren vanzelf afvallen. Het eerste gesprek, zei hij altijd, was het begin van een lange testperiode.

Hij begeleidde ze naar de deur, liep terug naar zijn bureau en maakte wat aantekeningen in zijn computer. *Martha en Terry Finn. Urgentiegevallen. De vrouw heeft een sterkere kinderwens dan haar man. Zullen waarschijnlijk terugkomen voor een tweede gesprek, of ergens een second opinion gaan halen. Zit er niet in dat ze dit kwartaal al kunnen worden ingepland.*